

การศึกษาความรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร

สุทธินันท์ ศรีสมศักดิ์ และอรรณพ บุญฤทธิ์

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

*Corresponding author: srisomsak_s@su.ac.th

บทคัดย่อ

ความรู้ทางหลักภาษาเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ภาษาเขมร เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจระบบการใช้ภาษาอย่างถูกต้องและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นรากฐานในการพัฒนาทักษะทางภาษาอื่น ๆ และเสริมสร้างความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมของภาษาเขมร งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาและการนำเสนอเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรการศึกษาของประเทศไทยฉบับปัจจุบัน (ค.ศ. 1996) โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสารและวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบแนวคิดหลักภาษาของพระยาอุปกิตศิลปสาร รวมทั้งประยุกต์แนวคิดการจัดการเรียนรู้ของ ทิศนา ขัมมณี ในการพิจารณากลวิธีการนำเสนอเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มความรู้ทางระบบตัวอักษร กลุ่มความรู้ทางระบบเสียงและพยางค์ กลุ่มความรู้ทางระบบคำ และกลุ่มความรู้ทางระบบวากยสัมพันธ์ การนำเสนอเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษา แบ่งได้เป็น 3 วิธี ได้แก่ การนำเสนอด้วยการให้เฉพาะตัวอย่าง การนำเสนอด้วยวิธีการอุปนัย และการนำเสนอด้วยวิธีการนิรนัย ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางหลักภาษากับทักษะความรู้อื่น พบว่าความรู้ทางหลักภาษานั้นสัมพันธ์กับการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังสัมพันธ์กับความรู้ทางวรรณกรรมด้วย ทั้งนี้ ผลการศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ในการออกแบบหลักสูตรการสอนและสื่อภาษาเขมรในประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างภาษาและมาตรฐานการเรียนรู้ของกัมพูชาอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : 1. หลักภาษาเขมร 2. แบบเรียนวิชาภาษาเขมร 3. การสอนภาษาเขมร

A study of Khmer grammar in Khmer language textbooks

Suttinan Srisomsak* and Orawan Boonyarith

Faculty of Archaeology, Silpakorn University, Bangkok 10200, Thailand

**Corresponding author: srisomsak_s@su.ac.th*

Abstract

Grammatical knowledge forms a fundamental foundation for learning the Khmer language, as it enables learners to understand linguistic structures accurately, communicate effectively, and develop an appreciation of the cultural and aesthetic values embedded in the language. This study aims to examine both the grammatical content and the pedagogical approaches used to present grammatical knowledge in Khmer language textbooks for grades 1 through 12, based on the current Cambodian national curriculum (1996). The research employed a documentary research design and content analysis methodology. The analytical framework was informed by Phraya Upakit Sinlapasan's grammatical classification and Tissana Khammanee's principles of learning management, which were applied to examine instructional presentation strategies. The findings indicate that the grammatical content in the textbooks can be categorized into four main domains: the alphabetic system, the phonological and syllabic system, morphology (the word system), and syntax. In terms of instructional presentation, three primary methods were identified: presentation through exemplification, inductive presentation, and deductive presentation. Furthermore, the results reveal a strong relationship between grammatical knowledge and the development of other language skills, particularly reading and writing, as well as literary knowledge. The findings of this study can be applied to curriculum development, instructional design, and the production of Khmer language teaching materials in Thailand, ensuring effective alignment with Cambodian linguistic structures and educational standards.

Keywords: 1. Khmer grammar 2. Khmer language textbooks 3. Khmer language teaching

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนของประเทศกัมพูชาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาเขมรของเยาวชนเป็นอย่างมาก ด้วยเล็งเห็นว่าการเรียนรู้ภาษาเขมรเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ดังที่คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรวิชาภาษาเขมร (Ministry of Education, Youth and Sport, 2006) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาเขมรไว้ว่า “ภาษาเขมรเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติ เป็นรากฐานของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนเขมร การเรียนรู้ภาษาเขมรจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนในสังคมเขมร” (ภาษาเขมรไม่ใช่เป็นเพียงภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ที่สำคัญกว่านั้น ภาษาเขมรยังเป็นภาษาราชการที่ใช้ในกิจการของรัฐและใช้เป็นเครื่องมือสำหรับศึกษาวิชาการแขนงอื่น ๆ ด้วย)

ด้วยความสำคัญของภาษาเขมรเช่นนี้ กระทรวงการศึกษายุวชน และกีฬา (ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា) ของประเทศกัมพูชาจึงได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เยาวชนใช้ภาษาเขมรเป็นหลักในการสื่อสาร มีองค์ความรู้ทางภาษาเขมรที่ต้องตามแบบแผน และมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาภาษาอันเป็นอัตลักษณ์สำคัญของชาติให้รุ่งเรืองมั่นคง (Ministry of Education, Youth and Sport, 2018, p. 2) ทั้งนี้ การเรียนรู้ภาษาเขมรให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ทางภาษา ไม่ว่าจะเป็นระบบเสียง และระบบคำ การเรียบเรียงประโยค หรือที่เรียกว่าหลักภาษานั้นเอง การที่ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักภาษามาก ก็จะยิ่งส่งเสริมให้การใช้ภาษานั้นมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้เรียนจะสามารถสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ และอาจสร้างสุนทรียรสหรืออรรถรสทางภาษาได้อีกด้วย

แบบเรียนวิชาภาษาเขมรใช้คำว่า “វេយ្យាករណ៍” เมื่อกล่าวถึงความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนของภาษา ซึ่งตรงกับคำว่า “ไวยากรณ์” ในภาษาไทย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเนื้อหาแล้วพบว่า “វេយ្យាករណ៍” ในแบบเรียนภาษาเขมรไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการอธิบายโครงสร้างทางภาษาหรือกฎเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์เท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงการใช้ภาษาให้ถูกต้องตามแบบแผน การเขียน การสะกดคำ การใช้ถ้อยคำ และการเรียบเรียงประโยคให้เหมาะสมตามบริบทการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของคำว่า “หลักภาษา” ในบริบทการเรียนการสอนภาษาไทย

คำว่า “หลักภาษา” ปรากฏใช้ในวงวิชาการไทยในตำรา

หลักภาษาไทย ของพระยาอุปกิตศิลปสาร โดยได้กำหนดองค์ประกอบของหลักภาษาว่า มี “อักขรวิธี วจีวิภาค วากยสัมพันธ์ และฉันทลักษณ์” (Upakit Sinlapasan, Phraya, 1956) อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ไม่นับรวมฉันทลักษณ์เป็นส่วนหนึ่งของหลักภาษา เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาภาษาเขมรของประเทศกัมพูชาได้จัดการเรียนการสอนเรื่องการแต่งคำประพันธ์ไว้ในทักษะการเขียนแยกต่างหากจากเนื้อหาต้นหลักภาษา ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของหลักสูตรประเทศกัมพูชา ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “หลักภาษา” ในความหมายที่ครอบคลุมเฉพาะความรู้ทางระบบตัวอักษร ระบบเสียง ระบบคำ และระบบวากยสัมพันธ์

หลักภาษา หรือ “វេយ្យាករណ៍” มีความสำคัญดังจะเห็นได้จากหลักสูตรการศึกษาของประเทศกัมพูชากำหนดให้เรียนหลักภาษาในรายวิชาภาษาเขมรอย่างน้อยร้อยละ 10 ของเวลาเรียนทั้งหมด นอกเหนือจากการฝึกทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การพูด และการเรียนรู้วรรณกรรม (Ministry of Education, Youth and Sport, 2018, p. 11) โดยสื่อสำคัญสื่อหนึ่งที่ช่วยในการเรียนรู้หลักภาษาของผู้เรียนคือแบบเรียนวิชาภาษาเขมร ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์แบบเรียนวิชาภาษาเขมรฉบับปัจจุบัน พบว่า มีเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาปรากฏในทุกระดับชั้น มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกัน ทั้งการนำเสนอเป็นบทเรียนหลักภาษาอย่างชัดเจน และนำเสนอแทรกอยู่ในการเรียนรู้ทักษะความรู้อื่น ๆ ขึ้นอยู่กับโครงสร้างบทเรียนในแบบเรียนแต่ละบท ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเนื้อหาความรู้ด้านหลักภาษาที่ถูกบรรจุในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร รวมทั้งบทบาทของความรู้ทางหลักภาษาในการพัฒนาความรู้ทักษะภาษาเขมรด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เห็นว่าการที่สื่อภาษาเขมรได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีความรู้หลักภาษาเรื่องใดบ้าง อีกทั้งยังศึกษากลวิธีต่าง ๆ ในการนำเสนอเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางการเรียนรู้หลักภาษาเขมรในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร
2. เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางหลักภาษากับการพัฒนาทักษะและความรู้อื่น ๆ

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย
ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแบบเรียนวิชา ภาษาเขมร

ในช่วงเวลา 15 ปีที่ผ่านมา มีการศึกษาแบบเรียนวิชา
ภาษาเขมรเพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอน
ภาษาเขมรในประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน รวมทั้งทำความเข้าใจ
มโนทัศน์ ทศนคติของชาวเขมรที่สะท้อนผ่านบทเรียน อาทิ
ชาญชัย คงเพียรธรรม (Khongphianthum, 2012) และ
สัพพัญญู สุขพิระวัฒนกุล (Sukhpirawathanakul, 2020)
ได้ศึกษาวิเคราะห์แบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษา
งานวิจัยของชาญชัยชี้ให้เห็นว่า แบบเรียนวิชาภาษาเขมร
ระดับประถมศึกษาเน้นสะท้อนคุณธรรมที่รัฐต้องการปลูกฝัง
ให้แก่เยาวชนของชาติ ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความ
มีปัญญา ความกตัญญูต่องาน ความเสียสละ ความมีวินัย
และความซื่อสัตย์ ส่วนงานวิจัยของสัพพัญญูชี้ให้เห็นถึง
ชุดความคิดว่า กัมพูชาเป็นประเทศแห่งเกษตรกรรม มีความ
ยิ่งใหญ่ทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังสะท้อนภาพความบอบช้ำ
จากการถูกรุกรานและการปกครองอันโหดร้ายของกลุ่มเขมร
แดง นอกจากนี้ ธีรวรรณ ศรีรัตนโชติชัย (Sriratanachotchai,
2019) ยังได้ศึกษาวิเคราะห์แบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับ
มัธยมศึกษา ซึ่งผลการศึกษพบว่าเนื้อหาทักษะทางภาษา
เขมรนั้นได้สะท้อนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับ
แผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติและแผนยุทธศาสตร์การศึกษา
ของประเทศกัมพูชาฉบับปี ค.ศ. 2014-2018 ในด้านต่าง ๆ
 อาทิ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรักและภูมิใจในชาติ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์เหล่านี้ถูกผลิตซ้ำผ่านข้อบทเรียน
เนื้อหาในแบบเรียนระดับชั้นเดียวกันและต่างระดับกัน

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการศึกษาแบบเรียนวิชาภาษาเขมร
ที่ผ่านมาเน้นการศึกษาแนวคิดที่สะท้อนออกมาจากเนื้อหา
ของแบบเรียน แต่ยังไม่มีการศึกษาเนื้อหาทางหลักภาษาเขมร
รวมทั้งกลวิธีการนำเสนออย่างจริงจัง

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักภาษาหรือไวยากรณ์เขมร

คำว่า “นโยกรณ” (ไวยากรณ์) ในภาษาเขมร มีนักวิชาการ
ให้คำนิยามไว้หลายคน อาทิ พู อุม (Oum, 1955) กล่าวว่า
เป็นกฎเกณฑ์สำหรับเรียบเรียงภาษาให้ถูกต้องตามระเบียบ
แบบแผน สะดวกง่ายต่อการใช้ และห่างไกลจากการใช้อย่าง
ผิด ๆ ส่วนสมเด็จพระสังฆราชชวน ณาต (Nath, 1967, p. 909)
ได้กล่าวว่า คำนี้เป็นคำภาษาสันสกฤตที่มีความหมายว่า
ทำให้ประจักษ์ชัด ทำให้ปรากฏ การอธิบาย คำอธิบาย เป็นต้น

หรือสามารถเจาะจงถึงตำราที่แสดงหลักของภาษา หรือพื้นฐาน
ทางภาษา จะเห็นได้ว่า “นโยกรณ” เป็นพื้นฐานสำคัญ
ในการเรียนรู้ภาษา ช่วยให้ผู้เรียนมีบรรทัดฐานในการใช้
ภาษา สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ
แนวคิดของผู้จัดทำหลักสูตรวิชาภาษาเขมรในปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดที่ตั้งอยู่บนหลักการจำแนก
องค์ประกอบภาษาตามแนวคิดของพระยาอุปกิตศิลปสาร
(Upakit Sinlapasan, Phraya, 1956) เพื่อจัดหมวดหมู่เนื้อหา
ความรู้ทางหลักภาษาเขมรอย่างเป็นระบบและตรวจสอบ
ความครบถ้วนของสาระในแบบเรียน ขณะเดียวกัน ยังอาศัย
แนวคิดการจัดการเรียนรู้ของ ทิศนา ขัมมณี (Khammanee,
2011) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอ
เนื้อหา

ภายใต้กรอบแนวคิดนี้ การศึกษาความรู้ทางหลักภาษา
ในแบบเรียนภาษาเขมรจึงมุ่งศึกษา 2 ประเด็นหลัก ได้แก่
1) ความเป็นระบบและความครบถ้วนของเนื้อหาความรู้ทาง
หลักภาษา ตามกรอบการจำแนกของพระยาอุปกิตศิลปสาร
และ 2) ความเหมาะสมของกลวิธีการนำเสนอเนื้อหา โดย
พิจารณาตามหลักการจัดการเรียนรู้ของ ทิศนา ขัมมณี
การพิจารณาทั้งสองด้านร่วมกันช่วยให้เห็นภาพรวมของ
โครงสร้างองค์ความรู้และแนวคิดการออกแบบแบบเรียนได้
อย่างสมบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary
study) โดยศึกษาเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษา (นโยกรณ)
ที่ปรากฏในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร ตามหลักสูตรการศึกษา
ของประเทศกัมพูชาฉบับปัจจุบัน (ค.ศ. 1996) แล้วนำเสนอ
ผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งมีขั้นตอน
ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแบบเรียนภาษา
เขมร รวมทั้งความรู้ทางหลักภาษาเขมรจากตำราต่าง ๆ
2. แปรและศึกษาเนื้อหาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร
ที่จัดทำโดยกระทรวงการศึกษา ยุวชน และกีฬา จำนวน 12
เล่ม ได้แก่ แบบเรียนภาษาเขมร อ่าน-เขียน ชั้นปีที่ 1-3
(សៀវភៅសាសន្តរៈ អាន-សរសេរ ថ្នាក់ទី ១-៣) จำนวน 3 เล่ม
แบบเรียนภาษาเขมร ชั้นปีที่ 4-10 (សៀវភៅសាសន្តរៈ ថ្នាក់ទី ៤-១០)
จำนวน 7 เล่ม และแบบเรียนอักษรศาสตร์เขมร ชั้นปีที่ 11-12
(សៀវភៅអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ថ្នាក់ទី ១១-១២) จำนวน 2 เล่ม

ในการแปลผู้วิจัยใช้พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชธนะ (Bandhumedha, 1974) พจนานุกรมฉบับสมเด็จพระสังฆราชชวณ ณาต (Nath, 1967) และศัพท์พจนานุกรมคำใหม่ ของศาสตราจารย์ทูก คิมสรัง (Kimsrieng, 2014) โดยในการแปลเนื้อหาแบบเรียนวิชาภาษาเขมร ผู้วิจัยจะแปลตามรูปคำศัพท์ภาษาเขมร หากคำใดที่แปลตามตัวแล้วไม่สื่อความ ผู้วิจัยจะปรับคำแปลให้สัมพันธ์กับเนื้อหาและบริบทในภาษาไทย เช่น ใช้คำว่า “หลักภาษา” แทนคำว่า “พยางค์” ในภาษาเขมร เป็นต้น

3. จัดกลุ่มข้อมูลความรู้ทางหลักภาษา รวมทั้งวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอ และความสัมพันธ์ที่มีต่อความรู้และทักษะต่าง ๆ ในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร

4. นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

5. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ในการศึกษาความรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรนั้น ผู้วิจัยขอเสนอภาพรวมของโครงสร้างบทเรียนในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรแต่ละรูปแบบก่อน เพื่อให้เห็นถึงโครงสร้างการนำเสนอเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ บทเรียนในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรสามารถจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบใหญ่ ๆ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 บทเรียนบูรณาการทักษะ รูปแบบที่ 2 บทเรียนจำแนกทักษะความรู้ และรูปแบบที่ 3 บทเรียนร่วมแนวคิดสำคัญ

รูปแบบที่ 1 เป็นบทเรียนบูรณาการทักษะ มีลักษณะเป็นบทเรียนที่มีเนื้อหาที่ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้สอนทักษะต่าง ๆ ในภาษาเขมรได้ ทั้งทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน และความรู้ทางหลักภาษา เนื่องจากบทเรียนนั้นให้ตัวอย่างมากกว่าให้คำอธิบายหรือสรุปคำนิยาม รูปแบบเช่นนี้พบในแบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 บทที่ 1-31 ซึ่งเป็นส่วนต้นของแบบเรียน แบ่งเป็น 1) ส่วนที่เป็นบทเรียน นำเสนอเนื้อหา 1 บทเรียนต่อ 1 หน้ากระดาษ ประกอบด้วย ส่วนนำบทเรียน และส่วนเนื้อหา ส่วนนำบทเรียน ประกอบด้วย เลขลำดับบทเรียนซึ่งปรากฏอยู่ด้านบนซ้าย ซื่อบทเรียนอยู่ต่อหลังเลขลำดับบทเรียน และมีการระบุจำนวนคาบเรียนไว้มุมบนด้านขวาของหน้ากระดาษเพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนในระยะเวลาที่หลักสูตรเห็นควรว่าเหมาะสม ส่วนเนื้อหาบทเรียน ประกอบด้วย ตัวอย่างคำศัพท์ ข้อความ และรูปภาพประกอบที่สอดคล้องกับคำศัพท์หรือข้อความ และ 2) ส่วนที่เป็นบททบทวน

(ปฏิเสธเงื่อนไข) ซึ่งอยู่ต่อท้ายบทเรียนเมื่อเรียนบทเรียนหลักจบไปแล้ว 3-4 บทเรียน มีแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนฝึกฝน

รูปแบบที่ 2 เป็นบทเรียนจำแนกทักษะความรู้ พบในแบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งแบ่งเนื้อหาบทเรียนตามทักษะความรู้ ได้แก่ การอ่าน การเขียน การพูด การฟัง หลักภาษา และวรรณกรรม แต่ละบทเรียนแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ส่วนนำ และ 2) ส่วนเนื้อหา ส่วนนำ ประกอบด้วย เลขลำดับบทเรียนซึ่งปรากฏอยู่มุมบนซ้ายของหน้ากระดาษ ซื่อบทเรียนอยู่ถัดมาทางขวาของเลขลำดับบทเรียน และมีจำนวนคาบเรียนอยู่มุมบนขวาของหน้ากระดาษ ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย คำบ่งชี้ทักษะความรู้ซึ่งกำกับไว้ส่วนต้นของเนื้อหาบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าจะได้เรียนรู้ภาษาเขมรในแง่มุมใด ซึ่งในบทเรียนหลักภาษาใช้คำว่า “พยางค์” เป็นคำบ่งชี้เนื้อหาบทเรียนเน้นการให้ตัวอย่าง พร้อมการอธิบาย และส่วนท้ายเนื้อหาเป็นแบบฝึกหัดทบทวนความรู้

รูปแบบที่ 3 เป็นบทเรียนร่วมแนวคิดสำคัญ ประกอบด้วยบทเรียนย่อยที่มีมีโนทัศน์ร่วมกันและสอดคล้องกับประเด็นสำคัญของบทเรียนหลัก พบในแบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แบบเรียนแบ่งเนื้อหาออกเป็น 10 บทเรียน แสดงหัวข้อเรื่องอันเป็นคุณลักษณะที่ต้องการปลูกฝังให้แก่ผู้เรียนเป็นเกณฑ์และระบุไว้ที่ซื่อบทเรียน บทเรียนแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ ส่วนต้นของบทเรียน และส่วนเนื้อหาของบทเรียน ส่วนต้นของบทเรียนประกอบด้วย เลขลำดับบทเรียนซึ่งปรากฏอยู่มุมซ้ายของบทเรียน ตามด้วยซื่อบทเรียน ภาพประกอบบทเรียน และความนำก่อนเข้าสู่บทเรียน ส่วนเนื้อหาของบทเรียนแบ่งออกเป็นบทเรียนย่อยตามทักษะความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ การอ่าน การเขียน การฟัง การพูด การใช้ภาษาและวรรณกรรม และหลักภาษา โดยใช้รูปสัญลักษณ์เป็นตัวบ่งชี้ซึ่งบทเรียนย่อยหลักภาษาในแบบเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นรูปสัญลักษณ์ลูกกุญแจ ส่วนบทเรียนย่อยหลักภาษาในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 เป็นรูปสัญลักษณ์หนังสือเปิดวางบนพาน

เมื่อศึกษาเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร สามารถแบ่งผลการศึกษาวิจัยออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดกลุ่มเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษา กลวิธีการนำเสนอความรู้ทางหลักภาษา และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางหลักภาษากับการพัฒนาความรู้และทักษะภาษาเขมรด้านอื่น ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร

จากการศึกษาเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรทั้ง 12 เล่ม ผู้วิจัยสามารถจำแนกหมวดหมู่เป็นกลุ่มความรู้ได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเนื้อหาด้านระบบตัวอักษร กลุ่มเนื้อหาด้านระบบเสียงและโครงสร้างพยางค์ กลุ่มเนื้อหาด้านระบบคำ และกลุ่มเนื้อหาด้านวากยสัมพันธ์

โดยในแต่ละชั้นปีมีการเน้นกลุ่มความรู้ที่แตกต่างกันไป ดังตารางที่ 1 ที่นำเสนอการเรียนรู้เนื้อหาหลักภาษาของแต่ละชั้นปี โดยจะทำเครื่องหมาย ✓ พร้อมตัวเลขกำกับเพื่อแสดงจำนวนความถี่ของกลุ่มความรู้หลักภาษาที่ได้เรียน ยกเว้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ที่เป็นบทเรียนบูรณาการ ไม่ได้ระบุว่าเป็นบทเรียนหลักภาษาอย่างชัดเจน

ตารางที่ 1 จำนวนบทเรียนหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร

กลุ่มเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร												
ระดับชั้น	ระบบตัวอักษร			ระบบเสียง			ระบบคำ			ระบบวากยสัมพันธ์		รวม
	พยัญชนะ	สระ	เครื่องหมาย	พยัญชนะ	สระ	พยางค์	ชนิดของคำ	การสร้างคำ	คำยืม	โครงสร้าง	ลักษณะประโยค	
ป.1	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓		UnC.
ป.2	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓		UnC.
ป.3			✓ ₅				✓ ₃					8
ป.4			✓ ₄				✓ ₆			✓ ₁		11
ป.5			✓ ₃				✓ ₆			✓ ₂		11
ป.6			✓ ₂				✓ ₉					11
ม.1			✓ ₄				✓ ₇	✓ ₁		✓ ₃	✓ ₄	19
ม.2			✓ ₃			✓ ₁	✓ ₅	✓ ₁			✓ ₁	11
ม.3			✓ ₂				✓ ₆	✓ ₃	✓ ₁	✓ ₂		14
ม.4			✓ ₁				✓ ₇			✓ ₂		10
ม.5		✓ ₁		✓ ₃	✓ ₁	✓ ₃		✓ ₂				10
ม.6												0

หมายเหตุ : UnC. (uncountable) หมายถึง ไม่สามารถนับจำนวนบทเรียนได้ เนื่องจากเป็นการเรียนแบบบูรณาการทักษะและความรู้ทางภาษาหลายด้าน

จากตารางที่ 1 แสดงการจัดกลุ่มเนื้อหาหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร มีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มเนื้อหาด้านระบบตัวอักษร เป็นกลุ่มเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในภาษาเขมร

แบ่งเป็นรูปพยัญชนะ รูปสระ และรูปเครื่องหมายต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 รูป/พยัญชนะ แบบเรียนชั้นประถมศึกษาใช้รูปอักษรเขมร (อักขรเขมร) ในการสอนเรื่องรูปพยัญชนะ¹

¹ ในภาษาเขมรมีตัวอักษร 2 รูปแบบ ได้แก่ อักษรเขมร (อักขรเขมร) และอักษรมูล (อักขรมูล) แบบเรียนวิชาภาษาเขมรสอนเฉพาะอักษรเขมร อาจเป็นไปได้ว่าเน้นตัวอักษรที่ผู้เรียนใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันเป็นหลัก และครูผู้สอนอาจสอนความรู้เรื่องอักษรมูลได้ในภายหลัง อย่างไรก็ตาม อักษรมูลปรากฏใช้ในชื่อหน่วยงานที่จัดทำแบบเรียน หัวข้ออารัมภบท หัวข้อสารบัญ และชื่อบทเรียน

โดยแบบเรียนนำเสนอรูปพยัญชนะตัวเต็ม 33 รูป ตามลำดับ ตั้งแต่ ก ถึง ห พร้อมทั้งแสดงสัดส่วนในตารางบรรทัด และเส้นลูกศรแสดงทิศทางการเขียนเพื่อให้เขียนได้ถูกต้องตามรูปแบบ ส่วนพยัญชนะตัวเชิง แบบเรียนนำเสนอรูปพยัญชนะตัวเชิง 32 รูป เทียบคู่กับพยัญชนะตัวเต็ม โดยการทำพยัญชนะตัวเชิงมีจำนวนไม่เท่ากับพยัญชนะตัวเต็ม เนื่องจากในภาษาเขมรไม่มีการใช้รูปพยัญชนะตัวเชิงของ ฦ

นอกจากนี้ ผู้เรียนยังได้เรียนการประกอบพยัญชนะตัวเต็ม เข้ากับพยัญชนะตัวเชิงในบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับคำที่มีพยัญชนะต้นซ้อนกัน (ធ្វើដើម) หรือบทเรียนเรื่องพยางค์ซ้อน (ព្យាង្គធ្វើ) ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้จดจำตำแหน่งของการวางพยัญชนะได้อย่างแม่นยำ

1.1.2 *รูปสระ* แบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นำเสนอรูปสระนิสสัย (ស្រៈនិស្ស័យ) 23 รูป ตามลำดับ ตั้งแต่ អា ถึง អះ สระนิสสัยแต่ละรูปนำเสนอในเส้นตารางบรรทัด เพื่อให้เห็นสัดส่วน ทิศทางการเขียน ตำแหน่งเมื่อประสมกับรูปพยัญชนะ รวมทั้งมีลูกศรชี้ทิศทางการเขียนพร้อมเลขกำกับเพื่อแสดงลำดับการลากเส้นที่ต้อง นอกจากนี้นำเสนอรูปสระเต็มตัว (ស្រៈពេញ) 15 รูป โดยเน้นที่รูปสระเต็มตัวที่ใช้บ่อยในชีวิตประจำวันมากกว่ารูปสระเต็มตัวที่ไม่ค่อยปรากฏการใช้ เช่น អា ในคำว่า អាសា អាហារ หรือ ឌី ในคำว่า ឌីកុក ឌីកុក เป็นต้น

แบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีการสอนเรื่องรูปสระอีกครั้ง โดยใช้ชื่อบทเรียนว่า “សញ្ញាស្រៈ” (เครื่องหมายสระ) นำเสนอทั้งสระนิสสัยและสระเต็มตัว เรื่องสระนิสสัย แบบเรียนได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะต่าง ๆ ของสระนิสสัย เช่น สระนิสสัยที่ไม่ปรากฏรูป ซึ่งเป็นลักษณะที่โดดเด่นแตกต่างกับภาษาไทย เพราะพยัญชนะเขมร 1 รูป สามารถมีความหมายได้โดยไม่จำเป็นต้องมีรูปสระ หรือชื่อเรียกรูปสระนิสสัยต่าง ๆ อาทิ ា เรียกว่า “อาญญา” (ดิงยิด) េ เรียกว่า “เอ็งเฆ็ง” (ไมบั้ง) เป็นต้น ส่วนสระเต็มตัวนั้น แบบเรียนชี้ให้เห็นว่าใช้กับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต และไม่จำเป็นต้องผูกติดกับพยัญชนะใด ๆ

1.1.3 *รูปเครื่องหมายต่าง ๆ* แบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 นำเสนอเครื่องหมายที่สำคัญ 3 ชนิด ได้แก่ เครื่องหมายมุสิกทันต์ (មុស្កតង់ [័]) เครื่องหมายตรีศัพท์ (ត្រីស្ម័ត [័]) และเครื่องหมายรัสตัญญา (រុស្តក់ [័]) เครื่องหมายเหล่านี้จัดเป็นเครื่องหมายกลุ่มแรก ๆ ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ เนื่องจากเป็นเครื่องหมายที่สัมพันธ์กับการประสมอักษรและการอ่านคำ กล่าวคือ เครื่องหมายมุสิกทันต์ และเครื่องหมาย

ตรีศัพท์นั้นใช้สำหรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นจากกลุ่มหนึ่งไปเป็นอีกกลุ่มหนึ่ง ส่วนเครื่องหมายรัสตัญญาใช้สำหรับวางไว้บนพยัญชนะสะกดเพื่อเปลี่ยนสระเสียงยาวให้กลายเป็นสระเสียงสั้น

ส่วนเครื่องหมายอื่น ๆ จะได้เรียนในระดับชั้นสูงขึ้นไป ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามความสัมพันธ์กับการเรียนรู้หลักภาษาหรือทักษะอื่น ๆ เช่น เครื่องหมายขัณฑ์ (សញ្ញាខណ្ឌ [័]) เครื่องหมายคำถาม (សញ្ញាសួរ [័]) เครื่องหมายอุทาน (សញ្ញាទូទាត [័]) จะสัมพันธ์กับการเรียนเรื่องประโยค เครื่องหมายพันหนูเปิดปิด (សញ្ញាព្រៀសបើកបិទ [“...”]) สัมพันธ์กับการเรียนเรื่องรูปท่อนที่มีบทสนทนาของตัวละคร เครื่องหมายปฏิเสธ (សញ្ញាបដិសេធ [័]) เครื่องหมายสังโยคสัญญา (សញ្ញាសំយោគសញ្ញា [័]) สัมพันธ์กับการเรียนคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรไม่มีการสอนเรื่องรูปตัวเลขเขมร ต่างกับแบบเรียนวิชาภาษาไทยที่มีการสอนตัวเลขไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นเพราะมีการสอนในแบบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อยู่แล้ว (Ministry of Education, Youth and Sport, 2020, pp. 6–11) อีกทั้งแบบเรียนของประเทศกัมพูชาทุกวิชาใช้ตัวเลขเขมรเป็นหลักในการเขียนจึงทำให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับรูปตัวเลขเขมรไปโดยปริยาย

1.2 *กลุ่มเนื้อหาด้านระบบเสียงและโครงสร้างพยางค์* เป็นกลุ่มเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเสียงที่ใช้สื่อความหมายในภาษาเขมร แบ่งเป็นเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และการนำเสียงต่าง ๆ มาประกอบเป็นพยางค์ ดังนี้

1.2.1 *ระบบเสียงพยัญชนะ* แบบเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ไม่ได้นำเสนอเนื้อหาเรื่องเสียงพยัญชนะอย่างชัดเจน แบบเรียนเลือกที่จะนำเสนอเนื้อหาพยัญชนะโดยแบ่งเป็น 2 ชุด คือ พยัญชนะกลุ่ม អ [a] และกลุ่ม អ៊ [o] เริ่มจากพยัญชนะกลุ่ม អ ประสมกับสระก่อน แล้วจึงเป็นพยัญชนะกลุ่ม អ៊ ประสมกับสระ สะท้อนให้เห็นว่าแบบเรียนให้ความสำคัญเรื่องระบบเสียงพยัญชนะ เพราะกลุ่มพยัญชนะที่แตกต่างกันส่งผลต่อการประสมอักษรที่ให้เสียงแตกต่างกันด้วย

แบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สอนเรื่องสัทอักษรถ่ายถอดเสียงแบบสากล (សញ្ញាតត់សូរអន្តរជាតិ) หรือ API (L'Alphabet Phonétique International) อันเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาฝรั่งเศส

มาใช้อธิบายระบบเสียงพยัญชนะในภาษาเขมร ช่วยให้
ผู้เรียนเข้าใจและสามารถออกเสียงได้ถูกต้องยิ่งขึ้น แบ่ง
สัทอักษรที่ใช้แทนเสียงพยัญชนะภาษาเขมรได้ 21 เสียง
ได้แก่ [k] ก-ค, [kh] ข-ช, [c] ฅ-ฉ, [ch] ฌ-ฉ, [d] ฎ-ด,
[t] ฏ-ถ, [th] ฒ-ฒ, [b] บ-ป, [p] ฝ-ฝ, [ph] ฝ-ภ, [ʔ] ห-ห, [ŋ] ฌ-ฌ,
[n] ญ-ญ, [m] ฌ-ม, [j] ฌ-ย, [r] ฌ-ร, [l] ฌ-ล,
[v] ฌ-ว, [s] ส-ส และ [h] ห-ห ซึ่งสัทอักษรเหล่านี้จะใช้
ในการสอนเรื่องระบบเสียงพยัญชนะในชั้นถัดไป

ในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้เรียนจะได้เรียน
เรื่องเสียงพยัญชนะโดยใช้ความรู้ทางภาษาศาสตร์
มาอธิบายว่าเป็นเสียงที่เกิดจากการเคลื่อนที่ของลมจาก
กล่องเสียง (ช่องคอ) โดยมีวาระต่าง ๆ ในช่องปากสกด
กันลมไว้ โดยแบ่งการเกิดเสียงพยัญชนะตามลักษณะลม
(ลักษณะลม) ได้แก่ พยัญชนะกัก (พยัญชนะกัก) พยัญชนะ
พ่นลม (พยัญชนะพ่นลม) และพยัญชนะเสียดแทรก
(พยัญชนะเสียดแทรก) และตามลักษณะเสียง (ลักษณะเสียง)
ได้แก่ พยัญชนะโฆษะ (พยัญชนะโฆษะ) และพยัญชนะอโฆษะ
(พยัญชนะอโฆษะ)

นอกจากนี้ยังให้ความรู้เกี่ยวกับวาระที่ทำให้เกิดเสียง
พยัญชนะต่าง ๆ อาทิ พยัญชนะริมฝีปาก (พยัญชนะริมฝีปาก)
พยัญชนะฟันหน้า (พยัญชนะฟันหน้า) พยัญชนะเพดานส่วนหน้า
(พยัญชนะเพดานส่วนหน้า) พยัญชนะปุ่มเหงือก (พยัญชนะปุ่มเหงือก)
เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติในการออกเสียง
โดยเชื่อมโยงกับวาระของตนเองและออกเสียงพยัญชนะ
ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

1.2.2 ระบบเสียงสระ แบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
และ 2 นำเสนอความรู้เรื่องเสียงสระที่สัมพันธ์กับเสียงพยัญชนะ
และการประสมอักษรเป็นพยางค์ และเช่นเดียวกับเสียง
พยัญชนะ ผู้เรียนจะได้เรียนเรื่องระบบเสียงสระอีกครั้งหนึ่ง
ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องสัทอักษรถ่ายทอดเสียงแบบสากล
(สัทอักษรสากล) ที่มีการนำสัทอักษรสากลมาอธิบาย
ลักษณะของเสียงสระในภาษาเขมร แบ่งได้ 37 เสียง
เป็นสระเสียงสั้น 16 เสียง และสระเสียงยาว 21 เสียง ดังนี้
สระเสียงสั้น ได้แก่ [o] ๐, [a] ๑, [e] ๒, [i] ๓, [œ] ๔, [ɔ] ๕,
[ai] ๖, [au] ๗, [ə] ๘, [iə] ๙, [i] ๑๐, [w] ๑๑, [u] ๑๒, [e] ๑๓,
[ei] ๑๔ และ [əu] ๑๕ และหน่วยสระเสียงยาว ได้แก่ [o:] ๑๖,
[ɑ:] ๑๗, [œ:] ๑๘, [o:] ๑๙, [a:] ๒๐, [e:] ๒๑, [ae:] ๒๒, [ao:] ๒๓,
[o:] ๒๔, [i:] ๒๕, [i:] ๒๖, [w:] ๒๗, [u:] ๒๘, [ɔ:] ๒๙, [e:] ๓๐,
[e:] ๓๑, [o:] ๓๒, [a:] ๓๓, [u:] ๓๔, [w:] ๓๕ และ [i:] ๓๖ ทั้งนี้ การใช้
สัทอักษรเข้ามามีอธิบายเสียงสระมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้

ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับรูปอักษร ซึ่งใน
บางกรณีเสียงที่ออกจริงอาจไม่สอดคล้องกับรูปอักษรที่เขียน
เช่นตัวอย่าง คำว่า “รูปภาค (รูปภาพ)” ประสมจากเสียง ๐ +
[hi] + ๖ = [r + u + b] และ ๑ + [hi] + ๖ = [ph + i:ə + b]
เป็นต้น (Ministry of Education, Youth and Sport, 2019b,
pp. 222–223)

เมื่อถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แบบเรียนได้ใช้ความรู้ทาง
ภาษาศาสตร์มาอธิบายว่า เสียงสระเป็นเสียงที่เกิดจากการ
เคลื่อนที่ของลมจากกล่องเสียงออกมาโดยการไม่มีวาระใด ๆ
ปิดกั้น อีกทั้งยังสอนเรื่องการจำแนกประเภทของเสียงสระ
โดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ การจำแนกโดยใช้กลุ่มเสียง ห
และ ฌ เป็นเกณฑ์ การจำแนกโดยใช้เสียงสั้น-ยาวเป็นเกณฑ์
และการจำแนกโดยใช้เสียงสระเดี่ยว-ประสมเป็นเกณฑ์

1.2.3 การประกอบพยางค์ หรือการประสมอักษร ใน
แบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 สอนประกอบพยางค์
ที่ละกลุ่มเสียงพยัญชนะ โดยเริ่มจากการสอนประสมคำ
พยัญชนะกลุ่มเสียง ห จำนวน 15 รูปก่อน ได้แก่ พยัญชนะ
ก ข ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ และ ฌ ตามลำดับ แล้วจึง
สอนประสมคำพยัญชนะกลุ่มเสียง ฌ จำนวน 18 รูป ได้แก่
ค ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ และ ฌ ตามลำดับ
การประกอบพยางค์ใช้วิธีการแจกลูก โดยเริ่มจากรูปพยัญชนะ
ที่ไม่ประสมกับสระนิสสัย และรูปพยัญชนะที่ประสมกับ
สระนิสสัยเรียงลำดับตั้งแต่สระ ๐ ไปจนถึงสระ ๑๕ ครบทั้ง
23 รูป เช่นในบทเรียนที่ 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีการแจกลูก
ดังนี้ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ
ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ ก ฌ

1.3 กลุ่มเนื้อหาตามระบบคำ เป็นกลุ่มเนื้อหาที่ให้
ความรู้เกี่ยวกับคำในภาษาเขมร แบ่งเป็นชนิดของคำ การ
สร้างคำ และคำยืม ดังนี้

1.3.1 ชนิดของคำ ปรากฏในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร
มี 8 ชนิด ได้แก่ คำนาม (๑) คำสรรพนาม (๒) คำกริยา (๓) คำช่วยกริยา หรือคำกริยาช่วย (๔) คำวิเศษณ์ (๕) คำบุพบท (๖) คำเชื่อม หรือคำสันธาน (๗) คำอุทาน (๘) โดยในชั้นประถมศึกษาตอนต้นเน้นเรียนเรื่อง
คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ
ในการสร้างประโยคเบื้องต้น แล้วจึงเพิ่มเติมคำชนิดต่าง ๆ
เข้ามา

การนำเสนอเนื้อหาชนิดของคำมักอธิบายความในภาพรวม
ถึงลักษณะ หน้าที่และตำแหน่งในประโยคก่อน แล้วมีการ

จำแนกประเภทของคำชนิดต่าง ๆ มาอธิบายอย่างละเอียดทีละประเภทเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างแจ่มชัด ไม่สับสน โดยคำแต่ละชนิดมีการแบ่งประเภท ดังนี้

1) ประเภทคำนาม ได้แก่ นามสาธารณ หรือสาธารณนาม หรือนามทั่วไป (สยสสาธณณ) นามอสาธารณ หรือนามเฉพาะ (สยสสสาธณณ) นามกรณ หรือนามที่แสดงสภาพ (สยสกรณ) นามการก หรือนามที่แสดงผู้กระทำ (สยสการก) คำนามชีววล หรือนามที่แสดงเคลื่อนไหวมีชีวิต (สยสชีวล) คำนามอชีววล หรือนามที่ไม่แสดงเคลื่อนไหวมีชีวิต (สยสอชีวล) คำนามรูปธรรม หรือนามจับต้องได้ (สยสรูป) และคำนามนามธรรม หรือนามจับต้องไม่ได้ (สยสนามธรรม)

2) ประเภทของคำสรรพนาม ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม (สยสบุรุษ) คำสรรพนามคำถาม (สยสคำถาม) คำสรรพนามเชื่อม (สยสเชื่อม) และคำสรรพนามชี้เฉพาะ (สยสชี้เฉพาะ)

3) ประเภทของคำกริยา (กริยา) ได้แก่ คำกริยากรรม (กริยากรรม) คำกริยากรรม (กริยากรรม) คำกริยาสุทธี หรือกริยาที่ประธานทำด้วยตัวเอง (กริยาสุทธี) และคำกริยาเหตุ หรือกริยาที่ประธานเป็นต้นเหตุให้เกิดเท่านั้น (กริยาเหตุ)

4) ประเภทของคำช่วยกริยา หรือคำกริยาช่วย ได้แก่ คำกริยาเติมเต็ม (กริยาเติมเต็ม) ที่ใช้เพื่อบอกผลของการกระทำ คำกริยาทิศทาง (กริยาทิศทาง) ใช้เพื่อบอก และคำกริยาเติมหน้า (กริยาเติมหน้า) เพื่อแสดงคุณลักษณะของคำกริยา

5) ประเภทของคำขยายนาม ได้แก่ คำขยายนามปกติ (คำขยายนามปกติ) เป็นคำที่บอกลักษณะธรรมชาติของคำนาม และคำขยายนามกำหนด (คำขยายนามกำหนด) เป็นคำที่ใช้สำหรับบอกจำนวน ลำดับที่ แสดงความเป็นเจ้าของ ใช้ถาม หรือบ่งชี้สถานที่และเวลา ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภทย่อย ได้แก่ คำขยายนามกรรมสิทธิ์ (คำขยายกรรมสิทธิ์) เป็นคำที่แสดงความเป็นเจ้าของ คำขยายนามจำนวน (คำขยายนามจำนวน) เป็นคำคุณนามที่บอกจำนวนหรือลำดับที่ คำขยายนามคำถาม (คำขยายคำถาม) เป็นคำที่ใช้สำหรับถาม และคำขยายนามชี้เฉพาะ (คำขยายชี้เฉพาะ) เป็นคำที่ใช้สำหรับบอกระยะ นอกจากนี้ยังมีการแบ่งระดับชั้นของคำคุณนาม (คำคุณนาม) แบ่งเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นเสมอ (คำคุณนาม) ชั้นกว่า (คำคุณนาม) และชั้นสุด (คำคุณนาม)

6) ประเภทของคำขยายกริยา (คำขยายกริยา) ได้แก่ คำขยายกริยาแสดงปริมาณ (คำขยายปริมาณ) คำขยายกริยาแบบ

(คำขยายปริมาณ) คำขยายกริยาแสดงคำถาม (คำขยายคำถาม) และคำขยายกริยาแสดงเวลาหรือสถานที่ (คำขยายเวลาหรือสถานที่)

7) ประเภทคำบุพบท (คำบุพบท) ไม่มีการแบ่งประเภท

8) ประเภทของคำเชื่อม หรือคำสันธาน (คำเชื่อม) ได้แก่ คำเชื่อมอนุประโยค (คำเชื่อมอนุประโยค) ซึ่งพบในประโยคผสม (ประโยคผสม) หรือประโยคความซ้อน และคำเชื่อมสมภาค (คำเชื่อมสมภาค) พบในประโยคกรอง (ประโยคกรอง) หรือประโยคความรวม

1.3.2 การสร้างคำ แบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ คำประสม (คำประสม) คำสมาสบาลีสันสกฤต (คำสมาสบาลีสันสกฤต) คำประสม โดยเติมคำหน้าหรือท้ายศัพท์ (คำประสมเติม) และคำแผลง (คำแผลง) เนื้อหาความรู้เรื่อง การสร้างคำพบในแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้นไป เนื่องจากต้องใช้องค์ความรู้ทางหลักภาษาหลายเรื่องที่เรียนมาก่อนหน้านี้ประกอบกัน อาทิ เรื่องระบบเสียงพยัญชนะที่สัมพันธ์กับเรื่องคำแผลง เรื่องชนิดของคำที่สัมพันธ์กับคำที่นำมาประกอบกันเป็นคำประสม เป็นต้น การนำเสนอเนื้อหาความรู้เรื่องการสร้างคำมักมีตัวอย่างการสร้างคำแบบต่าง ๆ ให้ผู้เรียนพิจารณาองค์ประกอบของคำ มีการอธิบายด้วยการแยกองค์ประกอบของคำที่นำมาสร้างอย่างชัดเจน อีกทั้งให้ตัวอย่างเพิ่มเติมเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์มากขึ้น แล้วจึงจบด้วยการสรุปคำนิยามของการสร้างคำแต่ละประเภท

1.3.3 คำยืม พบการนำเสนอเฉพาะคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤต (คำยืมภาษาบาลีและสันสกฤต) เนื่องจากภาษาเขมรได้รับอิทธิพลทางศาสนาพุทธและพราหมณ์อย่างมาก เนื้อหาจะเป็นการให้ข้อสังเกตของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาเขมร อาทิ การใช้เครื่องหมายแทนพยางค์ (๐) เช่น คำว่า ប្រយោជន៍ (ประโยชน์) ទូទស្សន៍ (โทรทัศน์) การใช้ตัวสะกด ត ជ ទ ព ភ เช่น នាគ (พญานาค) ប្រមាទ (ความหลงลืม) เป็นต้น

1.4 กลุ่มเนื้อหาต้นระบบวากยสัมพันธ์ เป็นกลุ่มเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของหน่วยต่าง ๆ ที่มาประกอบกันเข้าเป็นวลีหรือประโยคในภาษาเขมร แบ่งเป็นเรื่องโครงสร้างประโยค และลักษณะของประโยค ดังนี้

1.4.1 โครงสร้างประโยค แบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 จะยังไม่ได้ให้ความรู้เรื่องโครงสร้างประโยคอย่างชัดเจน แต่ผู้เรียนสามารถสังเกตโครงสร้างประโยคได้จากตัวอย่าง

² เมื่อเทียบกับภาษาไทยมีลักษณะเช่นเดียวกับ “คำประสม” หน่วยคำเติมหน้า เช่น ภาณ- ภูก- ส่วนหน่วยคำเติมหลัง เช่น -กษ - วิธ บทเรียนย่อยนี้ แบบเรียนนำเสนอแยกออกมาจากการสร้างคำประเภทอื่น ๆ ได้แก่ คำประสม คำสมาส และคำแผลง แต่ไม่ได้นิยามว่าแยกออกมาด้วยสาเหตุใด

ประโยคในบทเรียนการประสมอักษร และบทอ่านต่าง ๆ แล้วคัดลอกสรุปประโยคที่กำหนดให้หรือฝึกแต่งประโยคตามโครงสร้างประโยคที่กำหนดให้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เรื่องโครงสร้างประโยคในแบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้นไป โดยจะให้ผู้เรียนสังเกตตัวอย่างประโยคแล้วพิจารณาว่ามีองค์ประกอบใดบ้าง และชี้ให้เห็นลักษณะของส่วนประธานและกริยาหลักในประโยค

ในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ประโยคชนิดต่าง ๆ โดยใช้โครงสร้างประโยคเป็นเกณฑ์ แบ่งเป็นประโยคเดี่ยว (ญฺะเถล) หรือประโยคความเดียว ประโยคผสม (ญฺะญฺ) หรือประโยคความซ้อน และประโยคกรอง (ญฺะกรฺ) หรือประโยคความรวม การอธิบายเนื้อหาโครงสร้างประโยคจะใช้แผนภูมิ (คํุสฺสํถญฺะ) เป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของส่วนประกอบในประโยคได้อย่างชัดเจน ซึ่งแผนภูมิที่ใช้มี 2 ประเภท คือ แผนภูมิกิ่งไม้ (เยกคฺฉ) หรือพวงซ้อ (ตะญฺาย) และแผนภูมิกรอบเหลี่ยม (เบรหฺ) โดยเฉพาะแผนภูมิกิ่งไม้ ใช้เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ในประโยค เช่น กลุ่มคำนาม กลุ่มคำกริยา หรือส่วนขยายอื่น ๆ ซึ่งแต่ละส่วนจะเชื่อมโยงกันเป็นหน่วยที่ทำหน้าที่ร่วมกันภายในประโยค แนวทางนี้สอดคล้องกับหลักการวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์ในภาษาศาสตร์ ที่มุ่งทำความเข้าใจโครงสร้างของประโยคจากการจัดลำดับหน่วยภาษาที่สัมพันธ์กัน การใช้แผนภูมिरูปแบบนี้จึงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโครงสร้างประโยคได้อย่างเป็นระบบและเห็นภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น

1.4.2 ลักษณะของประโยค แบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ประโยคที่ใช้มาลาเป็นเกณฑ์ แบ่งเป็น 4 ชนิด ได้แก่ ประโยคบอกเล่า (ญฺะบฏก) ประโยคคำถาม (ญฺะสํญ) ประโยคคำสั่ง (ญฺะบฏ) และประโยคอุทาน (ญฺะอุท) การนำเสนอเนื้อหาทำให้ผู้เรียนสังเกตตัวอย่างประโยคว่ามีมาลาเช่นไร แล้วให้คำนิยามพร้อมทั้งวิธีการใช้

2. กลวิธีการนำเสนอเนื้อหา

การนำเสนอเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษา มี 3 วิธี ได้แก่

2.1 การนำเสนอเนื้อหาด้วยการให้เฉพาะตัวอย่างพบมากในแบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ที่มุ่งเน้นให้ตัวอย่างของรูปตัวอักษร การประสมอักษร ตัวอย่างคำ

ตัวอย่างข้อความหรือประโยค ไม่มีคำอธิบายแต่อย่างใด ข้อมูลส่วนนี้จึงเป็นเหมือนสื่อกลางที่ครูผู้สอนนำไปใช้อธิบายความรู้ทางหลักภาษาได้หลากหลาย ทั้งระบบตัวอักษร ระบบเสียงต่าง ๆ ครูจึงต้องมีบทบาทอย่างมากในการอธิบายและให้คำแนะนำ

2.2 การนำเสนอเนื้อหาด้วยวิธีการอุปนัย (inductive method) เป็นกระบวนการสอนที่นำตัวอย่าง ข้อมูล เหตุการณ์ ฯลฯ ที่มีหลักการหรือแนวคิดที่ต้องการสอนให้แก่ผู้เรียน ได้ศึกษาวิเคราะห์ จนสามารถดึงหลักการหรือแนวคิดที่แฝงอยู่ออกมาเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ต่อไป (Khammanee, 2011, p. 340) เป็นวิธีการนำเสนอที่พบมากที่สุด ทั้งในแบบเรียนชั้นประถมศึกษา และแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น เหมาะสำหรับการเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ของผู้เรียน เช่น ในบทเรียนที่ 15 เรื่อง “เกี่ยวกับคำนาม (หัตถ์ถาย)” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีวิธีการนำเสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้ 1) อ่านตัวอย่างข้อความแล้วสังเกตคำที่เน้น 2) อธิบายวิธีการใช้คำที่มีการเน้น เช่น สุธา (สุธา) ใช้เรียกคน บุรุษ (บุรุษ) ใช้เรียกสัตว์ 3) อธิบายว่าคำที่เน้นเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นคำนาม 4) สรุปคำนิยามของคำนาม และ 5) แบบฝึกหัดเรื่องคำนาม บางครั้งในลำดับ 1) อาจมีการตั้งคำถามนำเพื่อกระตุ้นความอยากรู้ของผู้เรียนด้วย ทั้งนี้ การนำเสนอเนื้อหาด้วยวิธีการอุปนัยนี้จะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบหลักการหรือข้อเท็จจริงด้วยตนเอง เข้าใจความหมายและความสัมพันธ์ของความคิดในสิ่งที่เรียนได้อย่างแจ่มแจ้ง

2.3 การนำเสนอเนื้อหาด้วยวิธีการนิรนัย (deductive method) อันเป็นกระบวนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ หรือข้อสรุปจากเรื่องที่เรียน แล้วจึงให้ตัวอย่างการใช้ทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ (Khammanee, 2011, p. 337) เป็นวิธีการที่พบในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นชั้นเรียนที่ผ่านการเรียนหลักภาษามาพอสมควร และมีพื้นฐานความรู้ที่ดีแล้ว เช่น ในบทเรียนย่อยเรื่อง “การออกเสียง” (การบฐิ สํญญ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีวิธีการนำเสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้ 1) องค์ประกอบในการออกเสียง 2) ลักษณะการออกเสียง 3) ลักษณะของลม 4) ลักษณะของเสียง 5) ข้อสังเกตของการออกเสียงพยัญชนะกลุ่ม ห และกลุ่ม ฬ เมื่อประสมกับสระ และ 6) แบบฝึกหัดที่เป็นการตอบคำถามจากสิ่งที่เรียนไป

³ ประโยคอุทาน เป็นประโยคที่ไม่พบตามการจำแนกเจตนาประโยคในภาษาไทย ประโยคอุทานใช้ในกรณีที่ต้องการแสดงอารมณ์อย่างทันทีทันใด ในเวลาที่ตื่นเต้น กลัว เกรงขาม กลุ่มใจ โกรธ เบิกบาน สงสัย ฯลฯ โดยมีเครื่องหมายอุทาน (!) ปิดท้าย เช่น ฤทธ! ผู้หญิงผู้หนึ่ง! (พุทโธ! ช่วยลูกฉันด้วย!) เป็นต้น (Ministry of Education, Youth and Sport, 2019a, p. 120)

การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักภาษาด้วยวิธีการนัยนี้ ผู้เรียนต้องเข้าใจทฤษฎี กฎเกณฑ์ให้ดีกว่าเพื่อใช้เป็นเหตุผลสนับสนุนในการอธิบายหลักการทางภาษา อีกทั้งนำความรู้ประยุกต์ใช้ได้ถูกต้อง

3. ความสัมพันธ์ของความรู้หลักภาษาเขมรกับการพัฒนาทักษะความรู้อื่น

ความรู้ทางหลักภาษาถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านภาษา ซึ่งผู้วิจัยพบว่าความรู้ทางหลักภาษาสัมพันธ์กับการพัฒนาทักษะความรู้ทางภาษาเขมร ดังนี้

3.1 ความสัมพันธ์กับการพัฒนาทักษะการอ่าน

ความรู้ทางหลักภาษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการอ่าน ผู้เรียนต้องใช้ความรู้ทางด้านตัวอักษรเขมร และระบบเสียงเขมรมาใช้ในการประสมอักษรออกมาเป็นพยางค์ เมื่อผู้เรียนประสมอักษรได้อย่างแม่นยำและอ่านในใจก็จะทำให้อ่านได้อย่างคล่องแคล่วมากขึ้น และพัฒนาไปสู่การอ่านคำและประโยคต่อไป นอกจากนี้ บทเรียนที่เป็นบทเรียนการอ่านเองก็มีส่วนเกื้อหนุนต่อการเรียนรู้หลักภาษาด้วยเช่นกัน เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าการนำบทอ่านมาเป็นสื่อในการเรียนรู้หลักภาษา เช่น การฝึกสืบค้นคำชนิดต่าง ๆ ในบทอ่าน ทำให้อ่านได้เห็นบทบาทหน้าที่ของคำเมื่อปรากฏในข้อความที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันด้วย

3.2 ความสัมพันธ์กับการพัฒนาทักษะการเขียน

ผู้เรียนต้องจดจำลักษณะตัวอักษร การประกอบตัวอักษร และการประสมอักษรให้ดีเสียก่อนจึงจะเริ่มต้นฝึกทักษะการเขียนได้ นอกจากนี้ยังต้องเรียนรู้ความหมายของคำที่สร้างขึ้นมา แล้วจึงฝึกเรียบเรียงคำต่าง ๆ เป็นประโยคที่ถูกต้องตามหลักการจนสามารถสร้างประโยคที่ถูกต้องได้ด้วยตนเอง อีกทั้งความรู้เรื่องเครื่องหมายต่าง ๆ และชนิดของคำมีส่วนช่วยให้การเขียนมีประสิทธิภาพทางด้านการสื่อสารมากขึ้น เมื่อผู้เรียนมีองค์ความรู้ทางหลักภาษาที่ดีพอจะสามารถประเมินได้ว่างานเขียนนั้นถูกต้องหรือไม่อย่างไร

อย่างไรก็ดี ความรู้หลักภาษานั้นย่อมสัมพันธ์กับทักษะทางภาษาอื่น ๆ ทั้งการฟังและทักษะการพูดด้วย หากแต่ไม่ได้ปรากฏอย่างชัดเจนนัก

3.3 ความสัมพันธ์กับพัฒนาความรู้ทางวรรณกรรม

อาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมกับหลักภาษานั้นมีความสัมพันธ์อันแยกออกจากกันไม่ได้ เพราะวรรณกรรมนั้นเกิดขึ้นมาจากการถ่ายทอดของกวีโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ วรรณกรรมที่ดีย่อมมาจากการใช้ภาษาที่ดีและถูกต้องตาม

แบบแผน ผู้เรียนจึงสามารถนำความรู้ทางหลักภาษามาใช้วิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในวรรณกรรมได้ เช่น วรรณกรรมเขมรมีศิลปะการประพันธ์ที่ให้อรรถรสทางเสียงอันไพเราะประเภทหนึ่งคือ “รณฺ” หรือ “การเล่นเสียงสัมผัส” ซึ่งเป็นการใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะต้นหรือสระหน่วยเสียงเดียวกันภายในวรรคหรือบทเดียวกันก่อให้เกิดจินตภาพด้านเสียง หรือโสตรูปารมณฺ์ (เสถียรธาดา) นอกจากนี้ยังสามารถใช้ความรู้เรื่องชนิดของคำหรือคำยืมมาพิจารณาการใช้ภาษาในวรรณกรรมว่ามีความเหมาะสม และสื่อความหมายได้ลึกซึ้งดีงามเช่นไร

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ความรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรนั้นสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเนื้อหาด้านระบบตัวอักษร กลุ่มเนื้อหาด้านระบบเสียงและการประกอบพยางค์ กลุ่มเนื้อหาด้านระบบคำ และกลุ่มเนื้อหาด้านวากยสัมพันธ์ บทเรียนในช่วงประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2) เป็นแบบบูรณาการทักษะความรู้ต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นความรู้ทางด้านตัวอักษรและระบบเสียง เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญในการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียนอันนำไปสู่การเรียนรู้เนื้อหาในชั้นสูงขึ้นได้ ทั้งนี้ เมื่อเรียนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีการนำความรู้ทางภาษาศาสตร์มาอธิบายระบบเสียงและตัวอักษร ทำให้อ่านเข้าใจที่มาของระบบเสียงในภาษาเขมร

แบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นบทเรียนแบบจำแนกทักษะความรู้และมีบทเรียนหลักภาษาแบ่งออกมาชัดเจนนั้นก็เริ่มเพิ่มเนื้อหาทางด้านระบบคำ ได้แก่ ชนิดของคำเข้ามา โดยเฉพาะคำนาม คำสรรพนาม คำกริยาที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของประโยค รวมทั้งเครื่องหมายต่าง ๆ อย่างไรก็ตามเรื่องชนิดของคำนี้มีบทบาทมากเป็นพิเศษในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร เห็นได้จากการบรรจุให้เรียนในเกือบทุกระดับชั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคำบางคำในภาษาเขมรมีหลายความหมายและหลายหน้าที่ การเข้าใจหน้าที่ของคำในประโยคจะช่วยให้เข้าใจความหมายของคำด้วย นอกจากนี้ยังพบการสอนเรื่องการสร้างคำชนิดต่าง ๆ และคำยืม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่ช่วยให้เข้าใจลักษณะของภาษาเขมรมากขึ้น

ความรู้เรื่องประโยคนั้นมุ่งเน้นเรื่องโครงสร้างของประโยคเป็นสำคัญ นับตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาขึ้นมา มีการสอนเรื่องโครงสร้างและองค์ประกอบของประโยคมาโดยตลอด ผ่านตัวอย่างประโยค แบบฝึกเติมคำในประโยค แบบฝึกแต่งประโยค

รวมทั้งฝึกให้ผู้เรียนแบ่งองค์ประกอบของประโยคด้วยการใช้แผนภูมิ ซึ่งวิธีการนี้ไม่พบในการจัดการเรียนการสอนเรื่องประโยคในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของไทย นอกจากนี้ยังมีการสอนลักษณะของประโยคโดยใช้มาลาเป็นเกณฑ์ อันเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารของผู้เรียนด้วย

ลักษณะการจัดเนื้อหาเช่นนี้สอดคล้องกับแบบเรียนภาษาไทย ดังงานวิจัยของ รุ่งอรุณ โรจนรัตน์ดำรง (Rojrattanadamrong, 2014) ซึ่งพบว่าแบบเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษาเริ่มจากการสอนอ่านออกเขียนได้โดยมุ่งเน้นตัวอักษรและการประสมคำ ก่อนพัฒนาไปสู่การสอนที่เน้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

การนำเสนอเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาเน้นการใช้วิธีการอุปนัย คือสอนจากตัวอย่างเพื่อไปสู่การนิยามบทสรุป นับเป็นวิธีการที่ดีในการเรียนหลักภาษาซึ่งมีความซับซ้อนและรายละเอียดค่อนข้างมาก การให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สังเกตตัวอย่าง แล้วพิจารณาจนได้หลักการด้วยตนเองนั้น ทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่คงทนแจ่มแจ้ง สอดคล้องกับที่ ทิศนา ขัมมณี (Khammanee, 2011) กล่าวไว้ว่าวิธีการอุปนัยเป็นวิธีที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถจับหลักการหรือประเด็นสำคัญได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้หลักการแนวคิดหรือข้อความรู้ต่าง ๆ อย่างเข้าใจ

ความรู้ทางหลักภาษานั้นเป็นพื้นฐานที่จะไปสู่การต่อยอดพัฒนาความรู้ทักษะด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน เพราะผู้เรียนต้องมีพื้นฐานความรู้ทางหลักภาษาที่ดีเสียก่อนจึงจะสามารถอ่านได้อย่างเข้าใจ และเขียนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังสามารถนำความรู้ทางหลักภาษาไปใช้ในการศึกษาวรรณกรรมเพื่อสะท้อนคุณค่าหรือสุนทรียะที่แฝงอยู่ด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า มีเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาบางหัวข้อที่ไม่ปรากฏ หรือปรากฏน้อยในแบบเรียนวิชาภาษาเขมร อาทิ ตัวอักษรมูล กลุ่มคำ สำนวน ราชศัพท์ น่าสนใจว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้หัวข้อเนื้อหาความรู้ทางหลักภาษาเหล่านี้มีบทบาทน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาเขมรในบริบทประเทศไทย

ช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตรและผู้สอนเข้าใจมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนของประเทศกัมพูชา อันจะเอื้อต่อการออกแบบหลักสูตร เนื้อหา และสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับโครงสร้างภาษาและแนวปฏิบัติของเจ้าของภาษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเขมรได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในระดับวิชาการและวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาพบว่า แบบเรียนวิชาภาษาเขมรมีการใช้สัญลักษณ์เพื่อจำแนกประเภทบทเรียน ซึ่งสะท้อนแนวคิดการจัดหมวดหมู่เนื้อหาอย่างเป็นระบบ จึงควรมีการศึกษายาทาและความหมายของสัญลักษณ์เหล่านี้เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดการออกแบบแบบเรียนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังควรมีการศึกษาคำรู้ทางหลักภาษาในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบให้เห็นถึงพัฒนาการ ความเปลี่ยนแปลง หรือทิศทางการจัดการเรียนการสอนหลักภาษาเขมรของประเทศกัมพูชา

References

- Bandhumedha, B. (1974). **Khmer-Thai dictionary Phraya Anuman Rajadhon scholarship edition** (พจนานุกรมเขมร-ไทยฉบับทุนพระยาอนุমানราชธน). Chong Charoen Press.
- Khammanee, T. (2011). **The science of teaching: Knowledge for organizing effective learning process** (ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ). Chulalongkorn University Press.
- Khongphianthum, C. (2012). **An analytical study of the reading parts in Cambodian language textbooks grade 1-6 in the Kingdom of Cambodia (Research report)** (การศึกษาวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาเขมรระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของพระราชอาณาจักรกัมพูชา) (รายงานการวิจัย). Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University.
- Kimsrieng, T. (2014). **New vocabulary dictionary** (สัทสัทพจนานุกรม). JSRC Printing House. [in Cambodian]
- Ministry of Education, Youth and Sport. (2006). **Khmer curriculum for general education** (กฤษฎีศัพท

- លំអិតភាសាខ្មែរ សំរាប់អប់រំមូលដ្ឋានចំណេះទូទៅ). Ministry of Education, Youth and Sport, Kingdom of Cambodia. [in Cambodian]
- Ministry of Education, Youth and Sport. (2018). **Curriculum of Khmer language for the primary level** (កម្មវិធីសិក្សាភាសាខ្មែរ កម្រិតបឋមសិក្សា). Ministry of Education, Youth and Sport, Kingdom of Cambodia. [in Cambodian]
- Ministry of Education, Youth and Sport. (2019a). **Khmer language, grade 7** (ភាសាខ្មែរ ថ្នាក់ទី ៧). Institute of Printing and Distribution. [in Cambodian]
- Ministry of Education, Youth and Sport. (2019b). **Khmer language, grade 10** (ភាសាខ្មែរ ថ្នាក់ទី ១០). Institute of Printing and Distribution. [in Cambodian]
- Ministry of Education, Youth and Sport. (2020). **Mathematics, grade 1** (គណិតវិទ្យា ថ្នាក់ទី ១). Institute of Printing and Distribution. [in Cambodian]
- Nath, C. (1967). **Khmer dictionary** (វចនានុក្រមខ្មែរ). Buddhist Institute. [in Cambodian]
- Oum, P. (1955). **Khmer grammar** (វេយ្យាករណ៍ខ្មែរ). Keem Seng Book Center. [in Cambodian]
- Rojrattanadamrong, R. (2014). **An analysis of Thai primer textbooks for literacy beginners from 1871 to 2012 AD** (การศึกษาแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มเรียนอ่านเขียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2414-2555) [Doctoral dissertation, Kasetsart University]. Digital Object Identifier, National Research Council of Thailand. <https://doi.org/10.14457/KU.the.2014.618>
- Sriratanachotchai, T. (2019). **An analytical study of Khmer textbooks for secondary school in Cambodia** (การศึกษาวិเคราะห์แบบเรียนภาษาเขมรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของราชอาณาจักรกัมพูชา) [Doctoral dissertation, Silpakorn University]. Silpakorn University Repository. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/25269>
- Sukhpirawathanakul, S. (2020). **Elementary Khmer textbooks of Cambodia: A critical discourse analysis** (แบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชา : วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์) [Master's thesis, Srinakharinwirot University]. Srinakharinwirot University Institutional Repository. <https://hdl.handle.net/20.500.14740/38470>
- Upakit Sinlapasan, Phraya. (1956). **Thai grammar: Orthography, morphology, syntax, prosody** (หลักภาษาไทย : อักษรวิธี วลีวิภาค วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์). Thai Watana Panich.